

KKTC'DEKİ MEVZUATIN ÇOCUK HAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çocuklar, henüz kendi kendilerini koruyacak fiziksel ve entelektüel erişkinliğe ulaşmamış olduklarından dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Kuzey Kıbrıs'ta da insan hakları ihlalleri bakımından risk altında bulunan gruplar arasında yer alırlar. Gerek kendi haklarını savunacak durumda olmamaları, gerekse fikir ve düşüncelerinin önemsenmeyişi onların korunmaya ihtiyaç duymalarına neden olur.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1989 da Birleşmiş Milletlerce onaylanmasıyla; tüm dünya, çocuk hakları konusunda hızla bilinçlenmeye başlamış ve günümüzde Çocuk Hakları Sözleşmesi en fazla kabul gören sözleşme haline gelmiştir. Sözleşmeye göre devletler bu haklara saygı göstereceklerini imza koyarak kabul etmektedirler. Çocuk Hakları Sözleşmesinin temel amacı çocuk haklarının dünya çapında yaygınlaşmasını sağlayarak çocukları korumaktır.

Sözleşmenin ikinci, dördüncü, altıncı ve on ikinci maddeleri genel prensipleridir. Bu genel prensipler, ayrımcılığa maruz kalmama hakkı, çocuğun çıkarlarının en iyi şekilde gözetilmesi, çocuğun yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı ile çocuğun fikir özgürlüğü ve katılım hakkından oluşmaktadır. Bu prensipler Konvansiyonda belirtilen diğer hakların en iyi şekilde yorumlanmasını sağlamayı amaçlar ve çocuğun haklarının korunması için yön göstericidir.

Çocuk Hakları Sözleşmesine göre temel ilkeler:

- Çocukları ilgilendiren konularda alınan kararlar, yapılan kanunlar ve devlet tarafından yapılan uygulamalar mutlak olarak çocukların yararları ve çıkarları dikkate alınarak yapılmalıdır.
- Çocuklar ve ailelerinin din, dil, ırk politik düşünce gibi ayrımcı özelliklerine bakılmaksızın sözü edilen bu haklara eşit olarak sahiptirler.
- Çocuklar kendileri ile ilgili görüş ve düşüncelerini her şekilde özgürce açıklama hakkına sahiptirler.

Çocuk haklarının dünya çapında uygulanabilmesi ve dolayısıyla çocukların korunabilmesi için öncelikle çocuk kavramının açıkça belirtilmesi gerekmektedir.

Çocuk kavramı zaman içerisinde değişikliğe uğramış olduğu gibi kültürden kültüre ve bağlamdan bağlama farklılıklar gösterebilmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk kavramının değişik anlamlarının yol açabileceği çocuk hakları ihlallerini önlemek amacı ile, Sözleşmenin birinci maddesinde, çocuk kavramının kimleri kapsadığı konusu açıklığa kavuşturulmuştur. Bu maddeye göre 'çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır'. Bu madde 'uygulanabilecek olan kanuna göre' terimi ile ülkelere yaş konusunda özgürlük tanıyor gibi görünse de BM Çocuk Hakları Komitesi yorumlarına bakıldığında bu ülkelerin reşit olma yaşını mutlaka sözleşmenin ruhuna uygun olarak saptaması gerektiği anlaşılmaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi 1996 yılında onaylanarak iç hukukun parçası haline gelmiştir. Söz konusu sözleşme hükümleri KKTC Anayasası gereğince yasa hükmünde olup bütün devlet organlarını bağlayıcı niteliktedir. Bununla birlikte, KKTC’de yürürlükte olan çocuklara ilişkin mevzuatın sözleşmede çocukların korunmasına ilişkin öngörülen tedbirleri ve koşulları karşılaması gerekmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin yanı sıra KKTC Çocuklara ilişkin mevzuat şu şekildedir:

- 1- ILO Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması Ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Hakkında Sözleşme (2007 yılında onaylandı)
- 2- Çocuklar Yasası
- 3- Çocuk Suçlular Yasası
- 4- KKTC Anayasası
- 5- Ceza Yasası
- 6- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- 7- BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (2004 yılında Onaylandı)

Mevcut yasaların içeriğine değinmeden önce, belirtilmesi gereken çok önemli bir husus vardır. Yukarıda değinildiği gibi, 18 yaşına kadar herkesin çocuk sayılması gerekir. Bazı yasalar içerisinde çocuk tanımı farklı şekillerde yapılarak, yaş sınırı daha düşük kabul edildi. Bu hükümlerin revize edilmesi ve çocuk hakları sözleşmesine uyumlu bir şekilde 18 yaşına kadar herkesin çocuk sayılması gerekir.

Çocuk hakları kapsamında dikkat çeken başlıca konular çocuk istismarı, çocuk işçiliği, çocuk suçlular ve mülteci çocuklardır. Çocuğun korunmasına ilişkin genel hükümlere yer veren Çocuk Hakları Sözleşmesi ve diğer mevzuat bu konulardan hareketle aşağıda ele alınacaktır.

A- ÇOCUK İŞÇİLİĞİ

KKTC Anayasasının çalışma Koşulları başlığı altındaki 50. maddesinde kimsenin, yaşına , gücüne ve cinsiyetine uygun olmayan işte çalıştırılmayacağı öngörülmüş ve bu bakımdan çocukların, gençlerin, kadınların ve bedensel ve ruhsal yetersizlerin özel olarak korunacağı hükme bağlanmıştır.

Bununla birlikte, Uluslararası Çalışma Örgütünün Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması Ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Hakkındaki sözleşmesi 2007 yılında onaylandı. Sözleşme kapsamında, genel olarak çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimini engelleyici nitelikte kötü şartlarda çalıştırılması yasaklanmıştır. Sözleşme devlete alınması gereken tedbirler açısından geniş kapsamda yükümlülük getirmektedir. KKTC’de mevcut olan Çocuk işçiliğinin önlenmesi açısından sözleşme hükümlerinin Devlet tarafından uygulanması gerekmektedir.

Sözleşmede “çocuk” teriminin 18 yaşın altındaki herkese uygulanacağı öngörülmüştür.

Sözleşme en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğini şu şekilde tanımlamaktadır:

Madde 3:

Bu Sözleşmenin amaçları bakımından “en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği” ifadesi

- çocukların alım-satımı ve ticareti, borç karşılığı veya bağımlı olarak çalıştırılması ve askeri çatışmalarda çocukların zorla ya da zorunlu tutularak kullanılmasını da içerecek şekilde zorla ya da mecburî çalıştırılmaları gibi kölelik ve kölelik benzeri uygulamaların tüm biçimlerini;
- çocuğun fahişelikte, pornografik yayınların üretiminde veya pornografik gösterilerde kullanılmasını, bunlar için tedarikini ya da sunumunu;
- çocuğun özellikle ilgili uluslararası anlaşmalarda belirtilen uyuşturucu maddelerin üretimi ve ticareti gibi yasal olmayan faaliyetlerde kullanılmasını, bunlar için tedarikini ya da sunumunu;
- doğası veya gerçekleştirildiği koşullar itibariyle çocukların sağlık, güvenlik veya ahlaki gelişimleri açısından zararlı olan işi kapsar.

Sözleşmenin çocuk işçiliğinin önlenmesine ilişkin Devlete yükümlülük getirdiği maddeler şu şekildedir:

MADDE 5

Her Üye, işçi ve işveren kuruluşlarına danıştıktan sonra bu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasını izleyecek uygun mekanizmalar kurar ya da belirler.

MADDE 6

- Her Üye, en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin öncelikli olarak ortadan kaldırılması için eylem programlarını belirler ve uygular.
- Bu eylem programları, uygun olduğu takdirde diğer ilgili grupların görüşleri de göz önüne alınarak ilgili hükümet kurumları ve işçi ve işveren kuruluşlarına danışılarak belirlenir ve yürütülür.

MADDE 7

- Her Üye, cezaî yaptırımların ya da uygun olduğu takdirde diğer yaptırımların kararlaştırılması ve uygulaması da dahil olmak üzere, bu Sözleşme hükümlerinin etkin şekilde uygulanmasını ve yürütülmesini sağlayacak gerekli tüm önlemleri alır.
- Her üye, çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasında eğitimin önemini dikkate alarak etkin ve belli bir zamanla sınırlı şu önlemleri alır:
  - çocukların en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğine dahil olmalarının önlenmesi;
  - çocukların en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinden uzaklaştırılmaları, sosyal uyumları ve rehabilitasyonları için gerekli ve uygun doğrudan yardım sağlanması;
  - çocukların en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinden uzaklaştırılmaları için ücretsiz temel eğitim ve mümkün ve uygun olduğu takdirde mesleki eğitim sağlanması;
  - özel olarak riskli durumda bulunan çocukların belirlenmesi ve onlara ulaşılması, ve
  - kız çocuklarının özel durumunun dikkate alınması.
- Her Üye, yürürlüğe konan bu Sözleşme hükümlerini uygulamak için sorumlu olan yetkili makamı belirler.

B- ÇOCUKLARIN YARGILANMASI VE ÇOCUK SUÇLULAR

i- Çocukların Yargılanması

Çocuk Suçluları Yasasında, çocuk mahkemeleri kurulacağı ve çocukların bu mahkemelerde yargılanacağı öngörülmüştür. Ancak, uygulamada çocuk mahkemesi adı altında mahkeme bulunmamaktadır. Ancak, mahkemeler çocuğun durumunu gözetererek gerekli tedbirleri almaktadırlar.

ii- Çocuk Suçlular

Çocuk Suçluları Yasasında, çocuk suçlular için ıslah evi öngörülmektedir. Ancak şu an itibariyle, ıslah evi bulunmaması nedeniyle çocuk suçlular Merkezi Cezaevine gönderilmektedir. Bundan öte, yasada açıkça yasaklanmış olmasına karşın çocuklar ile yetişkin mahkumlar bir arada tutulmaktadır. Bu durum, çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimini etkilemekte, her türlü istismar riskine ve ihmale maruz bırakmaktadır.

C- MÜLTECİ ÇOCUKLAR

Madde6

1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

2. Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

Özellikle KKTC'ye Irak ve Filistin'den gelen bazı çocuklu aileler ülkelerinde yaşam tehlikeleri olduğu için ülkelerine geri dönemediklerinden dolayı mülteci durumuna düşmüşlerdir. 1951 Mülteciler Sözleşmesi KKTC iç hukukunun parçası olmasına rağmen, mültecileri ve onların çocuklarını koruyacak yasal düzenlemeler mevcut değildir. Her ne kadar da, son zamanlarda Irak ve Filistin uyruklu kişiler daha önce İnsancıl Yardım Misyonu ve şimdide Mülteci Hakları Deneği aracılığı ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine sığınma talebi bulunduğunda ülkelerine geri gönderilmemesi de (non – refolement) bu uygulama yazılı bir dayanaktan yoksun olduğu için her zaman uygulanmıyor ve ileride de hükümetin politika değiştirmesi ile de böyle bir uygulama sona erebilir. 2007 yılında tek çocuklu Iraklı bir aile mahkeme huzuruna çıkarılmadan ve muhaceret dairesinin haberi dahi olmadan apar topar sınır dışı edilmiştir. Bunun dışında Irak ve Filistin dışından gelen diğer mülteci çocukların geri gönderilip gönderilmeyecekleri belli değildir.

Madde8

1. Taraf Devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler.

2. Çocuğun, kimliğinin unsurlarının bazılarında veya tümünden yasaya aykırı olarak yoksun bırakılması halinde, Taraf Devletler çocuğun kimliğine süratle yeniden kavuşturulması amacıyla gerekli yardım ve korumada bulunurlar.

Her ne kadar da Filistin ve Irak'tan gelen sığınmacılar ülkelerine geri gönderilmese de bazen ailelerin tüm çocukları KKTC'ye gelemiyor. Mültecilerle ilgili yasal düzenlemeler olmadığı için aile birleştirme prosedürü de uygulanmıyor ve bir çok çocuk ailelerden uzakta savaş ortamında yaşamak durumunda kalıyor.

Bunun yanı sıra, KKTC'de ikamet eden mülteci çocukların kendi kimliklerini ve kültürlerini yaşatabilecekleri bir ortam sağlanmamıştır.

Madde22

1. Taraf Devletler, ister tek başına olsun isterse ana-babası veya herhangi bir başka kimse ile birlikte bulunsun, mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da Uluslararası veya iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, bu Sözleşmede ve insan haklarına veya insani konulara ilişkin ve söz konusu Devletlerin Taraf oldukları diğer Uluslararası sözleşmelerde tanınan ve bu duruma uygulanabilir nitelikte bulunan hakları kullanması amacıyla koruma ve insani yardımdan yararlanması için gerekli bütün önlemleri alırlar.

Devletler mülteci çocukların haklarını kullanmaları için bu madde bağlamında tüm önlemleri almalıdırlar. Ancak KKTC'de herhangi bir yasal önlem alınmış değildir. Alınması gereken öncelikli önlemler istatistik tutmak ve mülteci çocukların haklarının kullanılması için yasaların hazırlanmasıdır. Bunun yanında yasaların uygulanması için konu ile ilgili devlet personeline eğitim verilmesi gereklidir. Aynı zamanda, devlet mülteci çocukların haklarına karşı duyarlılığın artması ile ilgili olarak bilinç artırma kampanyaları düzenlemelidir.

2. Bu nedenle, Taraf Devletler, uygun gördükleri ölçüde, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan Hükümetler arası ve hükümet dışı yetkili başka kuruluşlarla bu durumda olan bir çocuğu korumak, ona yardım etmek, herhangi bir mülteci çocuğun ailesi ile yeniden bir araya gelebilmesi için ana-babası veya ailesinin başka üyeleri hakkında bilgi toplamak amacıyla işbirliğinde bulunurlar. Herhangi bir nedenle kendi aile çevresinden sürekli ya da geçici olarak ayrı düşmüş bir çocuğa bu sözleşmeye göre tanınan koruma, aynı esaslar içinde, ana-babası ya da ailesinin başkaca üyelerinden hiçbirisi bulunamayan çocuğa da tanınacaktır.

KKTC tanınmamış bir devlet olduğundan ötürü sınırlı şekilde Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan Hükümetler arası ve hükümet dışı yetkili başka kuruluşlarla ilişki kurabilmektedir ancak mülteci çocukların sorunlarının çözülmesi ile ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin AIHM kararları ile Kuzey Kıbrıs'taki hukuki sorumluluğu göz önünde bulundurularak, Türkiye Cumhuriyeti üzerinden Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan Hükümetler arası ve hükümet dışı yetkili başka kuruluşlarla ilişki kurulabilir.

Madde 37

b. Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.

c. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.

d. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuk, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına sahip olacaktır.

Sığınmacı/göçmen tutuklu çocuklar

Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı olarak yaptığımız tespit ve incelemelere göre belirli aralıklarla mülteci çocuklar KKTC'ye yasal olmayan limanlardan girmek zorunda kalıyorlar. Bu çocuklardan bazıları sığınmacı olup bazıları ise belgesiz göçmenlerdir. Söz konusu çocuklar aşağıdaki belirtilen hukuki düzenlemeler göz ardı edilerek hapse konuyor.

Çocukların Tutuklanması ve Bakılması konusunda KKTC Devletinin Yasal Yükümlülüklerini Belirleyen Mevzuat.

Söz konusu çocukların mağduriyetini hukuksal açıdan incelediğimizde, KKTC iç hukukunun parçası olan, Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesine ve Mültecilerin Statüsüne dair Sözleşmeye aykırı bir şekilde özgürlüklerinden yoksun bırakılmışlardır.

- 1) 1996 yılında KKTC Meclisi tarafından iç hukukumuzun parçası haline getirilen Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. maddesine göre, "Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır".
- 2) 1996 yılında KKTC Meclisi tarafından iç hukukumuzun parçası haline getirilen Çocuk Hakları Sözleşmesinin 37. maddesinin b. fıkrasına göre, "Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmaz. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulmalıdır."
- 3) Çocuk Hakları Sözleşmesinin 37. maddesinin c. fıkrasına göre "Eğer, herhangi bir çocuk özgürlüğünden mahrum bırakılmak zorunda kalınmışsa, özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuk yetişkinlerden ayrı tutulmalı ve insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılması gerekmektedir.
- 4) Çocuk Hakları Sözleşmesinin 40. maddesinin 1. fıkrasına göre "Hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları göz önünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkı vardır"
- 5) 2004 yılında KKTC meclisi tarafından iç hukukun Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 9. maddesinin 1. fıkrasına göre, "Her ferdin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak tutulamaz veya tutuklanamaz. Hiç kimse, kanunun koyduğu gerçekler ve usul dışında kişi özgürlüğünden mahrum edilemez."

- 6) Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 10. maddesinin 3. fıkrasına göre, “Cezaevi rejimi, temel amacı hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma yeniden kazandırılmalarına yönelik bir uygulamayı içerir şekilde düzenlenecektir. Ergin olmayan suçlular erginlerden ayrı yere konulacak ve kendi yaşlıları ile hukuki durumlarına uygun bir infaz rejimine tabı tutulacaklardır.”
- 7) Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 24. maddesinin 1. fıkrasına göre “Her çocuğun, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal yahut toplumsal köken, servet veya soy bakımından hiçbir ayırım yapılmaksızın, ailesi, toplum ve devlet tarafından alınacak ve ergin olmayan durumunun gerektirdiği korunma tedbirlerine hakkı vardır.
- 8) Mültecilerin Statüsüne dair Sözleşmenin 31. maddesine göre, “Yaşamlarının ya da özgürlüklerinin sözleşmenin 1. Maddede gösterilen şekilde tehdit altında bulunduğu ülkeden doğruca gelerek izinsizce ülkesine giren ya da ülkesinde bulunan mültecilere, gecikmeden yetkili mercilere başvurarak yasadışı girişlerini ya da bulunuşlarının geçerli nedenlerini göstermeleri koşuluyla, yasadışı yollardan girişleri ya da bulunuşlarından dolayı ceza verilmeyecektir”
- 9) Fasil 157 Çocuk Suçluları Yasasının 8. maddesine göre, “Polis Genel Müdürü, bir çocuk veya genç kişinin, bir polis karakolunda, alıkonduğu sırada, akrabaları dışında, bir suçla itham edilen ergin kişilerle ilişki kurmasını veya bir arada olmasını önlemek için pratik olduğu ölçüde tertibat almakla görevlidir.”
- 10) Fasil 157 Çocuk Suçluları Yasasının 21. maddesine göre “Hapse mahkum edilen veya cezaevine gönderilen bir genç kişinin, pratik olduğu ölçüde, ergin mahkumlarla ilişki kurmalarına ve bir arada olmalarına izin verilmez.”
- 11) 12 Ekimde KKTC’ye zaruri sebeplerden dolayı ailesi ile birlikte onaylanmamış limanından giriş yapan 15 yaşındaki sığınma talep eden çocuk için 3 gün hapislik yerine Fasil 157 Çocuk Suçluları Yasasının 12. maddesinin 1(c), 2. fıkrası ve 14. maddesi çerçevesinde Sosyal Hizmetler Dairesinin sorumluluğuna verilmesinin Çocuk Hakları ile daha fazla bağdaşabileceği inancındayız.

Sözü edilen çocuklar dar bir mekanda, zanlı sair yetişkinlerle beraber tutulmuş ve hücrelerde betonun üzerine atılmış battaniyelerin üzerinde yatmak zorunda kalmışlardır. Bu hücreler herhangi bir pencere bulunmamakta ve güneş ışığı görmemektedir. Hijyen açısından da yetersiz olup, çeşitli sağlık risklerini taşımaktadırlar. Yine çocuklar için gerekli olan bez, süt, ilaç gibi zorunlu maddelerin tedarik edilmesinde de birtakım sorunlar yaşanmaktadır. KTIHV tarafından yapılan gözlemler sonucu bu ihtiyaçların birçok defa karakolda görevli polis memurları tarafından bizzat karşılandığı öğrenilmiştir. Polis Karakolundaki hücreler gözaltındaki kişilerin kısa süreli tutukluluğu için tasarlandığından, oradaki şartlar altında bu sürenin ötesinde bireylerin tutuklu kalması halinde insan onuru ile bağdaşmayan bir durumla karşı karşıya kalınmaktadır.

Yukarıda belirtilen olgular ışığında, kanımızca, çocuklar son yıllarda KKTC’de artan insan kaçakçılığı sorunun en büyük mağdurlarındandır. İnsan kaçakçılığı küresel ve uluslararası bir sorundur ve buna karşı ancak uluslararası işbirliği ile mücadele etmenin etkili olacağını bilincindeyiz. Bunun yanında, KKTC yasalarınca iltica hakkının tanınmamasından dolayı ve ülkeye iltica etmek için yasa dışı yollardan girmenin uluslararası hukuk nezninde suç olmaması göz önünde bulundurulmamasından ötürü mülteci ve sığınmacıların hapis cezasına çarptırılmasının yine bedelini aileleri ile hapse gönderilen çocuklar ödemektedir

Madde1

Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

Kuzey Kıbrıs çocuk suçluları yasası çocuğun tanımını yaparken 14 yaşı baz alıp 14 ile 16 yaş arası bireyleri genç suçlular olarak kabul ederek, 16 yaştan büyük tüm bireyleri yetişkinler için geçerli olan uygulamalara tabi tutmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, belgesiz göçmen ve mülteci çocukları korumaya yönelik mevzuat ve girişimler olmadığından ötürü pek sıklıkla söz konusu çocuklar yargılanıp başta çocuk hakları sözleşmesi ve diğer insan hakları sözleşmelerine aykırı olarak hapise gönderilmektedirler.

Madde2

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.

Gerekli ve mevzuat olmadığı için mülteci çocuklar öncelikle eğitim, sağlık, barınma haklarından KKTC vatandaşı çocuklar gibi yararlanmıyor. Yukarıda da değinildiği üzere, mülteci çocukların hapise gönderilmemesi için bir düzenleme yapılmış değildir. Bunun yanında, her ne kadar da Sosyal Hizmetler Dairesi yardımcı olmaya çalışsa da imkansızlıklar nedeni ile ve yasa gereği sadece KKTC vatandaşlarına maddi yardım edebildikleri için mülteci çocuklara sağlık ve barınma konularında yeterince yardımcı olamıyorlar.

Madde3

1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

Mülteciler ve dolayısıyla ile mülteci çocuklar için herhangi bir yasal düzenleme ve politika olmadığından ötürü mülteci çocukların hakları için yapılan faaliyetlerde kısıtlıdır. Özellikle, mülteci çocukların hapise gönderilmesi bu madde ile de bağdaşmamaktadır. Mültecilerle ilgili yasal mevzuat ve politikalar olmaması çocuğun yararından çok devletin menfaatleri temel düşüncedir.

2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.

Bazen mülteci çocuklar anne ve babalarından daha önce hapisten çıkarlar. Söz konusu çocukların esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamak için herhangi bir yasal önlem alınmış değildir. Ancak, sosyal hizmetler dairesi 15 yaşın altındaki çocukları SOS'in kabul edemediği çocuklar ve engelli çocukların bakım gördüğü Çağlayan Çocuk yuvasında bakmaktadır. Ancak, Çağlayan Çocuk yuvasının bir çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişimini sürdürebilmesi için gerekli alt yapıya sahip olmadığı düşüncesindeyiz. Bunun, yanında, mülteci çocukların kendi dillerinde her hangi kitap veya eğlendirici faaliyetlerinde olmaması sıkıntı yaratan başka bir noktadır.

3. Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

Mülteci çocukların güvenliği ile ilgili henüz çok fazla sıkıntı yaşanmamıştır, ancak mülteci çocuklar ülkelerindeki savaş ve koşullar ve tanımadıkları bir ülkeye gelmeleri, ailelerinin ve kendilerinin hapse girmiş olmaları nedeniyle travma yaşamış olmaları muhtemeldir. Söz konusu çocukların psikolojik tedavileri için henüz herhangi bir girişim yapılmış değildir. Bunun yanı sıra, mülteci çocukların sıklıkla KKTC'ye gelmelerine rağmen, söz konusu çocukların ihtiyaçlarını gidermek için en iyi bilgi ve inancımıza göre personel alımı gerçekleştirilmiştir.

Madde4

Taraf Devletler, bu Sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Taraf Devletler eldeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse Uluslararası işbirliği çerçevesinde bu tür önlemler alırlar.

Mülteci çocukların haklarının korunması için çok az da olsa bazı idari önlemler alınmıştır. Örneğin, mülteci çocukların Çağlayan Çocuk Yuvasında bakılması gibi. Ancak, yukarıda belirtilen sorunlar üzerine tamamen yetersiz bir tedbir olduğu aşikardır. Mülteci çocukların haklarının korunması için henüz herhangi bir yasal önlem alınmış olmayıp, mevcut yasal düzenlemelerde uygulanmamaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar sözleşmesi onaylanmış olup uygulamada sıkıntı yaşanmaktadır. Mülteci çocukların yukarıda da değindiğimiz gibi ekonomik ve sosyal hakları çok az uygulanmaktadır. Bunun yanında kendi kültürlerini yaşatabilmeleri için herhangi bir adım atılmış değildir. KKTC'nin tanınmamış olmasından dolayı uluslararası kuruluşlarla yeterli temas kurulmamıştır.

Madde5

Taraf Devletler, bu Sözleşmenin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukuken sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.

Mülteci çocukların bir çoğu KKTC'de kısa bir süre ikamet ettiklerinden dolayı yeteneklerini geliştirmeleri için ve onlara yol gösterme konusunda öncelikli bir ihtiyaç olmamıştır. Ancak, KKTC'de 1 yıldan fazla kalan 2 Iraklı çocuk KTİHV girişimde bulunana kadar okula dahi yazılmamıştır.

Madde17

Taraf Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlaki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar.

Mülteci çocukların bir çoğu KKTC’de kısa bir süre ikamet ettiklerinden dolayı ve sayıca az olmaları nedeniyle kitle iletişim araçları ile toplumsal, ruhsal ve ahlaki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesi konusunda çalışmalar başlatılmamıştır.

c. Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler;

Çağlayan çocuk yuvasında kalan Iraklı çocuklar için devlet kendi dillerinde okuyacakları çok fazla kitap tedarik etmemiş ancak sivil toplum örgütleri aracılığı ile Arapça kitaplar toplanmıştır.

Madde24

1. Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.

Yukarıda ruhsal sağlık ile değerlendirme yapıldı. Mülteci çocukların nasıl tedavi görecekları konusunda her hangi özel bir düzenleme yoktur. Bunun yanında, her ne kadar da mülteci çocuklar özel durumda olsalar da ülkedeki diğer yabancı çocuklara uygulanan muamele uygulanması muhtemeldir.

Madde27

1. Taraf Devletler, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler.

KKTC’deki mevcut yasalar mülteci çocukların bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak düzenlemeler içermez. Ancak, yukarıda bahsedilen çocuğun toplumsal gelişimi belirli bir süreç gerektiren bir faaliyettir. Mülteci çocukların kısa bir dönem KKTC kaldıklarını düşündüğümüzde zaten bu tür olanaklardan faydalanmaları mümkün değildir. Ancak, bu tür bir sürecin dışında kalmaları gidecekleri mülteci kabul eden ülkede de uyum sorunu yaşamalarına neden olabilir.

2. Çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması sorumluluğu; sahip oldukları imkanlar ve mali güçleri çerçevesinde öncelikle çocuğun ana-babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düşer.

3. Taraf Devletler, ulusal durumlarına göre ve olanakları ölçüsünde, ana-babaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygularlar.

Mülteci çocukların ana ve babaları KKTC’de genel olarak iş sahibi değildirler. KKTC yasalarına göre de bu kişiler yabancı olduklarından dolayı beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygulanmamaktadır. Ancak, sosyal hizmetler dairesine vatandaşlar tarafından yapılan yardımlar mülteci çocukların ihtiyaçları için kullanılabilir.

4. Taraf Devletler, Taraf Devlet ülkesinde veya başka ülkede bulunsun; ana-babası veya çocuğa karşı mali sorumluluğu bulunan diğer kişiler tarafından, çocuğun bakım giderlerinin karşılanmasını sağlamak amacıyla her türlü uygun önlemi alırlar. Özellikle çocuğa karşı mali sorumluluğu olan kişinin, çocuğun ülkesinden başka bir ülkede yaşaması halinde, Taraf Devletler bu konuya ilişkin uluslararası anlaşmalara katılmayı veya bu tür anlaşmaların yanı sıra başkaca uygun düzenlemelerin yapılmasını teşvik ederler.

Madde28

1. Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:

a. İlk öğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;

Mülteci çocukların ilk öğretime katılmaları için yasal bir düzenleme yoktur. 2007 yılında KTİHV' nın girişimleri ile az sayıda Iraklı çocuk ilk okula misafir öğrenci olarak gitmiştir.

b. Orta öğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;

Mülteci çocukların ilk öğretime katılmaları için yasal bir düzenleme yoktur. 2007 yılında KTİHV' nın girişimleri ile az sayıda Iraklı çocuk ilk okula misafir öğrenci olarak gitmiştir.

D- ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ

Çocuk istismarına karşı çocukların sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi için çocuk istismarı vakalarının saptanması, önlenmesi ve bu çocukların rehabilite edilerek hayata kazandırılması gerekmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki durumu incelemeyen önce çocuk istismarının anlamı ve içeriğini açığa kavuşturmakta fayda vardır.

Çocuk istismarı, çocuğun büyüme ve gelişmesini olumsuz yönde engelleyen her türlü davranıştır Bu davranışlar kültürler arasında ve ülkeden ülkeye değişiklikler göstermektedir.

İstismar başlıca 4 tipte karşımıza çıkmaktadır.

- 1- Fiziksel istismar
- 2- Cinsel istismar
- 3- Duygusal istismar
- 4- İhmal

Tek tek açıklamamız gerekirse fiziksel istismar en geniş anlamda 'çocuğun kaza dışı yaralanmasıdır. Fiziksel hasara neden olan ekimozların, kırıkların, yanıkların, kesiklerin

ortaya çıkmasına yol açan istismar olarak tanımlanabilir. En yaygın rastlanılan ve belirlenmesi en kolay olan istismar türüdür. Bir tokattan çeşitli objelerin kullanımına uzanan cezalandırma yöntemlerini kapsamaktadır.

Cinsel İstismar, gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum için kullanılmasıdır. Genital bölgeyi elleme, teşhircilik, röntgencilik, pornografiden ırza geçmeye kadar çok geniş yelpazedeki tüm davranışları kapsamaktadır. Cinsel istismarın mutlaka şiddet içermesi gerekmez.

Duygusal İstismar, çocukların kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak ya da gereksindikleri ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılarak psikolojik hasara uğratılmaları durumudur. Bu davranışlar; yaş, statü, bilgi, konumu gibi özellikleri ile çocuk veya gencin üzerinde etki sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından uygulanır. Tanımlanması en zor ancak en sık rastlanan istismar türüdür. Psikolojik gelişmenin duraklamasına neden olacak sözel istismarı veya aşırı emirleri kapsayan, çocuğun kimliğini zedeleyen ve bozuk davranışları ortaya çıkaran tavırları içerir.

İhmal, çocuğa bakmakla yükümlü kişinin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi, çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesidir. Beslenme, giyim, tıbbi gereksinimler, duygusal ihtiyaçlar veya en uygun yaşam koşulları için gerekli ilgiyi göstermeme şeklinde tanımlanmaktadır.

İstismar ve ihmali birbirinden ayıran en temel nokta istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır.

Çocuk istismarı, çocuklar üzerinde vahim ve kalıcı zararlara neden olmaktadır. Fiziksel ve psikolojik gelişimleri tamamlanmamış olduğundan maruz kaldıkları istismar türüne, derecesine ve süresine göre çocukların gelişimi korkunç şekilde etkilenir. Uzun süreli şiddet görme veya tanıklık etme, hem immun sistemini hem de sinir sistemini etkileyip hem kısa hem uzun süreli sosyal, duygusal ve kognitif bozukluklara yol açabileceği gibi obezite, madde kullanımı, erken yaşta cinsellik veya sigara kullanımı gibi birçok zararlı duruma yol açabilir

Günümüzde çocuğa karşı şiddetin önlenmesi ve şiddete uğrayan çocuklara yardım ulaştırılması konusunda yaşanan en büyük zorluk şiddet vakalarının gizli kalıyor olmasıdır. Tüm dünyada şiddet vakalarının sadece çok azı rapor edilip, araştırılıyor ve suçluların yine çok azı yargılanıyor. Bunun sebebi bazen tutanak ve rapor tutmaktan sorumlu sistemlerin bulunmaması veya yeterli olmamasıdır. Buna ek olarak damgalanma korkusu da rapor edilme durumunu etkilemektedir. Öncelikle evde, okulda, toplumsal düzeyde ve hükümet ya da karar vericiler düzeyinde yapılması gerekenleri değerlendirmek önemlidir. Çocuklar ile birebir iletişim kuran her bireye bu konunun saptanması ve önlenmesi için görev düşmektedir. Genelde doktorlar ve hemşireler istismara maruz kalan çocuğu ilk fark edebilecek kişiler olmaktadır. Dolayısıyla sağlık çalışanlarının görevi sadece tanı koymak ve tedavi başlatmakla sınırlı olmamalıdır. Sağlık görevlileri gibi öğretmenler de bu konuda bilinçli olmalı ve bu olayları saptamak ve önlemek için dikkatli olmalıdırlar. Önleme çalışmalarının temelini toplum eğitimi oluşturmalıdır. Çünkü ancak anne-baba ve toplumun tüm bireyelerine yönelik yapılacak bilgilendirme ilk adımı oluşturacaktır. Konu hakkında bilgilenen kişi böyle bir problem olduğundan haberdar olduğunda hem kendini, hem de çevresini değerlendirme şansına sahip olur. Bu farkındalık duyarlılık boyutunu oluşturur. Duyarlılığın bir sonraki zinciri ise problemin çözümü için aktif olmaktır.

Toplumlarda hem önleyici etken olan hem de duyarlılığın oluşmasına yardımcı olan yasalar ve cezalar çocuk istismarını engellemek için çok önemlidir. Kıbrıs'ta çocuklara yönelik işlenen suçlar için ayrı bir yasa veya bir yasa içerisinde ayrı bir bölüm bulunmamaktadır. Çocuklara karşı işlenen suçlar ve bunlara uygulanacak cezaları Bölüm 154 Ceza Yasasında bulmaktayız. Ne yazık ki gerek içerik bakımından gerekse de verilen cezalar bakımından bu maddeler çocuk istismar ve ihmali önlemede yeterli değildir.

Ceza Yasamızda bulunan Ahlaka Aykırı Suçlar, Evlilik ve Aile Yükümlülüklerine İlişkin Suçlar, Taammüden Katil ve Adam Öldürme, Hayat ve Sağlığın Korunmasına İlişkin Görevler, Hayat ve Sağlığa Tehlike Oluşturan Suçlar ve Cezai İhtiyatsızlık ve İhmalkarlık çocuk istismarı kavramını da ilgilendiren başlıca bölümlerdir.

Genel olarak 4. kısmın 3. bölümü olan Ahlaka Aykırı suçlar bölümü cinsel istismarı engellemek ve bunu yapan kişileri cezalandırmak için kullanılan maddeleri içermektedir.

Bu maddelerden bazıları;

Ceza yasamızın 144. maddesine göre "Bir kadının rızası olmaksızın veya rızası ile, ancak rızası zorla veya bedeni zarar yapma tehdidi suretiyle alınmışsa, veya evli bir kadın ile ilgili olarak kocasının kişiliğine bürünerek onunla yasa dışı cinsi münasebette bulunan herhangi bir kişi, "ırza geçme" olarak adlandırılan ağır bir suç işlemiş olur". 145. maddeye göre de bu kişi ömür boyu hapis cezasına çarptırılabilir. Bu maddeler çocuk kelimesini içermese de çocuklar için de uygulanabilmektedir. 144. maddedeki diğer bir eksiklik de kadın kelimesi ile mağdur tarafını kısıtlamasıdır. Bu maddenin çocuklar için ve özellikle de erkek çocuklar için uygulanıp uygulanamayacağı konusunda bir eksiklik vardır. Benzer içerikli bir madde erkekler veya çocuklar için bulunmadığı için bunun sadece 'kadınlar' kelimesi ile kısıtlandırılması hukuki açıdan büyük bir eksikliğe sebep olmaktadır.

Yine yasamızın 148. maddesine göre "Evlenmek veya yasa dışı cinsi münasebette bulunmak veya başka kişiye evlendirmek veya yasa dışı cinsi münasebette bulundurmaya niyetiyle, bir kadını kaçıran veya isteği dışında alıkoyan herhangi bir kişi, ağır bir suç işlemiş olur ve yedi yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilir". Bu madde de yine bir takım eksiklikleri barındırmaktadır. Kadın tabiri kullanılarak erkekler ve çocuklar bakımından hukuki bir eksiklik içermektedir. Bu durumun bir erkek çocuğun veya bir kız çocuğun başına gelmesi durumunda bu maddenin uygulanırılığı konusunda bir eksiklik mevcuttur. Bu önemli bir eksikliktir çünkü Ceza Yasamız çocuklar veya erkekler için ayrıca benzer bir madde öngörmemektedir.

Ceza yasamızın 149. maddesine göre "On altı yaşından küçük evlenmemiş bir kızın babasının veya annesinin veya yasal gözetimi ve koruması altında ve sorumluluğunda bulunan başka bir kişinin arzusu hilafına baba veya anne veya böyle bir kişinin gözetimi ve korunmasından yasa dışı olarak alan herhangi bir kişi, hafif bir suç işlemiş olur". Bu madde nedeni ile verilen hafif bir ceza bazı durumlarda caydırıcılık bakımından yetersiz olabilir. Bu çocuğu izinsiz olarak alan kişinin ne maksatla almış olduğu önem taşımaktadır. Ciddi ve çocuğa zarar verecek bir maksatla almış olması durumunda bu suçun hafif suç olarak kabul görmesi caydırıcılık bakımından yeterli olmayabilir. Bu noktanın açıklanması ve ona göre ayırım yapılması gerekmektedir. Yine sadece kız çocuğunun baz alınması ve erkek çocukların da bu maddeye dahil edilmemesi çok ciddi bir eksikliktir.

153. Maddenin ilk fıkrasına göre "On üç yaşından küçük bir kızla yasa dışı cinsi münasebette

bulunan herhangi bir kişi müebbet hapis cezasını geçmeyen hapis cezası ile cezalandırılır". Aynı maddenin 2. fıkrasına göre aynı suça teşebbüs eden kişi "hafif bir suç işlemiş olur ve üç yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilir." Çocukla cinsi münasebeti yasaklayan maddenin sadece kız çocuğu olarak kısıtlama yapması burada değişiklik yapılmasını gerektirmek. Bu noktada diğer eksiklik hapislik cezası dışında başka cezaların öngörülmemiş olmasıdır. Bir örnekle açıklamak gerekirse, bir çocukla cinsi münasebette bulunmaya teşebbüs eden bir kişi kısa süreli hapislik cezasından sonra duruma göre gerek aynı çocuğa karşı gerekse de başka bir çocuğa karşı aynı suçu işleme ihtimalinin engellenmesi ve/veya en aza indirilmesi gerekmektedir. Bu durumda, o kişiye uzaklaştırma cezası verilerek, mesleğinin çocuklarla iletişim halinde olacağı bir meslek olmasını kısıtlayarak ve benzeri cezalar ile daha uzun süreli engelleme ve çocukları koruma koşullarının sağlanması gerekmektedir.

Ceza yasamızın 153. maddesi çocukla cinsi münasebet suçunda çocuğun on üç yaşın altında olması durumunu düzenlemektedir. 154 maddede ise bu yaş sınırı değişmekte fakat yine çocukla cinsi münasebette bulunma durumu yasaklanmaktadır. Bu maddeye göre "On üç veya daha büyük ancak on altı yaşından küçük bir kızla yasa dışı olarak cinsi münasebette bulunan veya bulunmaya teşebbüs eden herhangi bir kişi, hafif bir suç işlemiş olur.

Ancak, böyle bir suçla itham edilen bir kişinin, kızın on altı veya daha büyük bir yaşta olduğuna inanması için makul bir sebebi bulunduğu yolunda zanlının itham edileceği Mahkemeyi ikna etmesi, bu madde uyarınca yapılacak herhangi bir ithama, karşı yeterli savunma teşkil eder." Yine bu maddede de diğer maddelerde olduğu gibi çocuk kız çocuğu olarak belirtilmekte ve aynı suçun erkek çocuklara karşı işleme ihtimali göz ardı edilmektedir. Bu suçun hafif bir suç olarak kabul edilmesi caydırıcılık bakımından yine soru işaretlerine neden olabilmektedir. Bunların yanında bu suçla itham edilen bir kişinin 16 yaşından büyük olduğuna inanması için makul bir nedeni olduğu durumlarda bunun savunma olarak kabul edilebileceği Mahkeme kararlarında keyfiliğe neden olabilmektedir. Bu makul sebeplerin neler olacağı konusunda hiçbir açıklama bulunmayışı, bundan ne anlaşılması gerektiği konusunda büyük eksikliklere neden olabilir. Mesela çocuğun dış görünüşüne göre 16 yaşından büyük olduğu düşünülüp ona göre savunma yapılması kabul edilebilecek bir durum değildir. Bilindiği üzere Kuzey Kıbrıs'taki Ceza Yasası İngiliz Ceza Yasasından alınmış. Bazı maddeler birebir alınmış, bazı maddeler ise değiştirilerek alınmıştır. 154. maddenin değerlendirilmesi amacı ile İngiltere'deki kaynak maddeye (1448. madde) baktığımızda 13 ile 16 yaş arasındaki bir kızla cinsi münasebette bulunan kişinin kızın 16 yaşından büyük olduğuna inandığı yönündeki savunma yapabilmesi için bu kişinin suçu ilk işlediği zamanda 23 yaşında veya 23 yaşın altında olması şartı aranmaktadır. (LAWS OF ENG VOL 10) Bu maddenin ülkemizde değiştirilerek yasalaştırılması büyük bir hatadır ve haksız yere savunma durumu yaratma riski taşımaktadır.

Yasamızın 171, 172 ve 173 maddesi ahlaka aykırı suçlara dahil olan 'Doğa Kurallarına Aykırı Suçlara' değinmektedir. Doğa kurallarına aykırı suç cinsel ilişkide bulunan tarafların erkek olduğu anlamına gelir. Bilindiği üzere ülkemizde eşcinsellik hale daha ağır suç olarak kabul edilmektedir. 171. maddeye göre bu ilişkiye taraflar gönüllü olarak girseler bile ağır bir suç işlemiş olurlar ve beş yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilirler. 172 madde ise bu suçun zorla ve şiddet uygulanarak işlenmesi durumunu düzenlemektedir. Açıklamak gerekirse bir erkek başka bir erkekle zorlayarak doğaya aykırı cinsel ilişkide bulunuyorsa o kişi ağır bir suç işlemiş olur ve on dört yıla kadar cezalandırılabilir. Buradan çıkarabileceğimiz sonuç bir erkek çocukla ters ilişkiye giren birisi bu madde uyarınca cezalandırılmaktadır. Bu durumda dikkat çeken nokta kız çocuklarla cinsel ilişkiye giren kişinin müebbet hapis cezasını geçmeyen hapislikle cezalandırılabilmesine rağmen bir erkek çocukla cinsel ilişkiye girilmesi

durumunda bu kişinin 14 yıla kadar hapislik cezasıyla cezalandırılabilir. Oysa erkek çocukla cinsi münasebette bulunmak ile kız çocukla cinsi münasebette bulunma durumunda verilen cezalar aynı olmalı ve caydırıcılık bakımından ağır cezalar olmalıdır.

Ceza yasasının beşinci kısım olan 'Kişilere Karşı İşlenen Suçlar' altında adam öldürme, teammüden katillik, müessir fiil ve cezai ihtiyatsızlık ve ihmalkarlık ile ilgili maddeler çocuk istismarı konumuzu yakından ilgilendirmektedir. 203. maddeye göre 'Yasaya aykırı bir fiil veya ihmal ile başka bir kişinin teammüden ölümüne neden olan herhangi bir kişi, teammüden katillik suçunu işlemiş olur ve mahkûmiyeti halinde, (müebbet) ömür boyu hapislik cezasına çarptırılabilir.' Yine 205. maddeye göre, yasaya aykırı bir fiil veya ihmal ile adam öldürme ağır suçunu işleyen herhangi bir kişi, ömür boyu hapis cezasına çarptırılabilir. Bu iki madde bir çocuğun istismar sonucu hayatını kaybetmesi durumunda kullanılabilir ve caydırıcılık bakımından da ayrı olarak belirtilmesi bile yeterlidir. Yasanın 209. maddesine göre 'Bir kadın, kasıtlı bir fiil veya ihmal ile, on iki aylıktan küçük çocuğunun ölümüne sebep olursa ancak, fiili işlediği veya ihmalde bulunduğu vakitte, doğum yapmış olmanın etkisinden kurtulup eski haline dönmediği veya doğum yapması sonucu emzirmenin etkisi nedeni ile akli dengesi normal olmadığı takdirde, bu madde olmamış olsa idi suçun teammüden katillik oluşturacak koşullar altında işlenmesine bakılmaksızın, yeni doğmuş çocuğunu öldürürse ağır suç işlemiş olur ve bu gibi suç için yeni doğmuş çocuk öldürme gibi işlem görerek cezalandırılabilir.' Bu maddenin 203 ve 205. maddelerinden farkı yeni doğum yapmış olmanın anne üzerinde yaratmış olduğu psikolojik hasarın verilen cezada hafifletici sebep oluşturması durumudur. Fakat bu madde bu kişiye nasıl bir ceza verileceğini belirtmemektedir.

Yine 214. madde 'Başka bir kişinin yasadışı olarak ölümüne sebebiyet vermeye teşebbüs eden veya başka bir kişinin yasadışı olarak ölümüne sebebiyet vermek niyetiyle herhangi bir fiil işleyen veya yapmakla görevli olduğu herhangi bir fiili yapmayı ihmal eden herhangi bir kişi; bu gibi bir fiil veya ihmal insan hayatına tehlike teşkil edebilecek nitelikte ise, ağır bir suç işlemiş olur ve ömür boyu hapis cezasına çarptırılabilir.' Bu madde de çocuk istismarı vakalarında kullanılabilen ve çocuk istismarının engellenmesi ve suçluların cezalandırılması için yerinde bir maddedir. Çocuk istismarı çocuğun canına mal olabilecek kadar ağır sonuçlar doğurabilmektedir.

Yine yasamızın altıncı bölümü olan 'Müessir Fiiller' çocuk istismarı konusu ile birebir bağlantılıdır. İstismar türlerinden biri de fiziksel istismar yani çocuğa fiziki şiddet uygulamaktır. 242. maddeye göre 'Başka bir kişiye yasal olmayan bir biçimde saldıran, darp eden veya eylemde bulunan herhangi bir kişi, hafif bir suç işlemiş olur ve saldırı, darp veya eylem, bu Yasaca daha ağır bir ceza öngörülen koşullar altında işlenmemişse, mahkumiyeti halinde, bir yıla kadar hapis cezasına veya beş yüz bin Türk Lirasına kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilir.' 243. Madde ise bu müessir fiilin bedensel fiili zarara sebep olması durumunda cezanın 3 yıla kadar çıkabileceğini öngörmektedir. Müessir fiil durumu ceza yasamızda çocuklar için ayrı olarak ele alınmadığından çocuklara karşı yapılması durumunda verilen cezalarda bir değişiklik bulunmamaktadır. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta gelişim sürecindeki çocuklar fiziksel şiddete uğradığında hem beden hem de ruhen zarar görmektedirler. Fiziksel istismar bedenen tam olarak güçlenmemiş ve entelektüel erişkinliğe henüz ulaşmamış çocuklarda daha ciddi travmalara neden olabilir. Sonuç olarak çocuklara karşı uygulanan müessir fiilin yasada ayrı olarak değerlendirilmesi daha yerinde olacaktır. Ayrıca 234. Maddedeki ağırlaştırıcı sebep olarak bedensel fiili zarar yanında çocuğa gelişim sürecinde verilen ruhsal zarara da değinilmesi gerekmektedir.

Aile düzeni içinde anne ve babaya veya çocuğun vasisine çocuğun gelişimi ve büyümesi sürecinde birçok görev düşmektedir. Bu bireyler çocuğun en iyi şekilde gelişmesi dolayısıyla istismara uğramaması için türlü görevlerle donatılmışlardır. Zaten anne ve babanın çocuğun bakımı ve büyütülmesinde ilk yetkili kişiler olduğu Çocuk Hakları Konvansiyonunda da açıkça belirtilmektedir. Bu durum birebir olarak Ceza yasamızda belirtilmemiş olsa da 221 ve 222. maddeler yorumlanırken bu durum da anlaşılmaktadır. 221. maddeye göre 'Bakım ve gözetimin bir sözleşme uyarınca üstlenilmesi veya yasa ile gerekli kılınması veya bakım ve gözetimi üstlenen herkes, yasal olan veya olmayan herhangi bir fiilden ileri gelmesine bakılmaksızın, yaş, hastalık, akıl hastalığı, alıkoyma veya başka herhangi bir sebepten ötürü bu gibi bakım ve gözetimden kendisini kurtaramayan bir kişinin, bakım ve gözetimini üstlenen herhangi bir kişi, o kişiye hayatın gereksinmelerini sağlamakla görevlidir ve bu görevi yerine getirmede gösterdiği herhangi bir ihmâl nedeniyle öteki kişinin hayat veya sağlığı ile ilgili olarak doğacak herhangi bir sonuçtan sorumlu olur'. Dolayısıyla anne ve/veya baba veya çocuğun vasisi çocuğun bakım ve gözetimini gerekli olarak yerine getirmese bundan sorumlu olacaktır. Genel bir anlatımla, bu kişiler çocuğu istismar eder veya çocuğa karşı ihmâlde bulunurlarsa bundan sorumlu tutulacaklar ve cezalandırılacaklardır. 222. madde aile içindeki çocuğa karşı olan sorumluluğu daha özel olarak ele almakta ve 'Aile reisi olarak, kendi ev halkının bir mensubu olan on dört yaşından küçük bir çocuğun bakım ve gözetimi altında olan herkes, böyle bir çocuğun hayati gereksinmelerini karşılamakla görevlidir ve bu görevi yerine getirmede gösterdiği herhangi bir ihmâl nedeniyle, çocuğun aciz veya çaresiz olup olmadığına bakılmaksızın çocuğun hayat ve sağlığı ile ilgili olarak doğacak herhangi bir sonuçtan sorumlu' olacağını belirtmektedir. Bu maddedeki 14 yaş sınırının esas maksadı 14 yaştan sonra çocuğun ruhen ve bedenen daha gelişmiş olacağı için kendi kendilerine yetebileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Oysa böyle bir sınır çizmek bazen hatalı sonuçlar doğurabilir. Bilindiği üzere çocuklar arasındaki gelişme ve büyüme hızı farklılıklar gösterebilmektedir. Yine Çocuk Hakları Konvansiyonuna göre çocukluk kavramında bazı yasal istisnalar hariç 18 yaş sınır alınmalıdır. Bu nedenle 14 yaş sınırının bazı durumlarda yeterli olmayabilir. Tabi ki 14 yaşından küçük bir çocukla 14 yaşından büyük bir çocuğun ailesinden beklediği hayati gereksinimler farklı olabilir. Buna rağmen çocuk 14 yaşından büyük olsa da ailenin yaptığı bazı ihmaller çocuğa zarar verebileceği için tehlikelidir. İhmâl konusuna değinirken belirlemek isterim ki ceza kanunumuzda çocuğun hayati gereksinimlerinin neler olduğu açık değildir. Bu maddenin yorumlanmasında çocuğun beslenmesi, sıcak yuvada tutulması veya hastalandığında tedavi edilmesi gerektiğini düşünebiliriz. Oysa bilindiği üzere çocuğun sağlıklı gelişebilmesi için bunlar yanında sevgi, sıcaklık ve şefkate de ihtiyaç duymaktadır. Bu durum hem duygusal istismara hem de ihmâle girmektedir ve bunun saptanması diğer istismar türlerine nazaran daha da zordur. Ceza yasamız duygusal istismara değinmemekte ve bu konuda boşluğa neden olmaktadır.